

Marttajärjestön historia

Marttajärjestön perustaminen

- Marttajärjestö perustettiin virallisesti 29.3.1899, jolloin Sivistystä kodeille –yhdistys perustetiin Helsingissä.
- Järjestön perustamisen taustalla olivat kansallinen herääminen, naisasialiikkeen synty sekä kansan sivistys- ja valistustyön alkaminen.
- Lucina Hagmanin aloitteesta syntynyt yhdistyksen pääasiallisena tavoitteena oli parantaa kotien aineellista ja henkistä hyvinvointia.
- Huomattiin, että paras tapa auttaa koteja oli lisätä tietoisuutta ja opettaa erinäisiä taitoja.

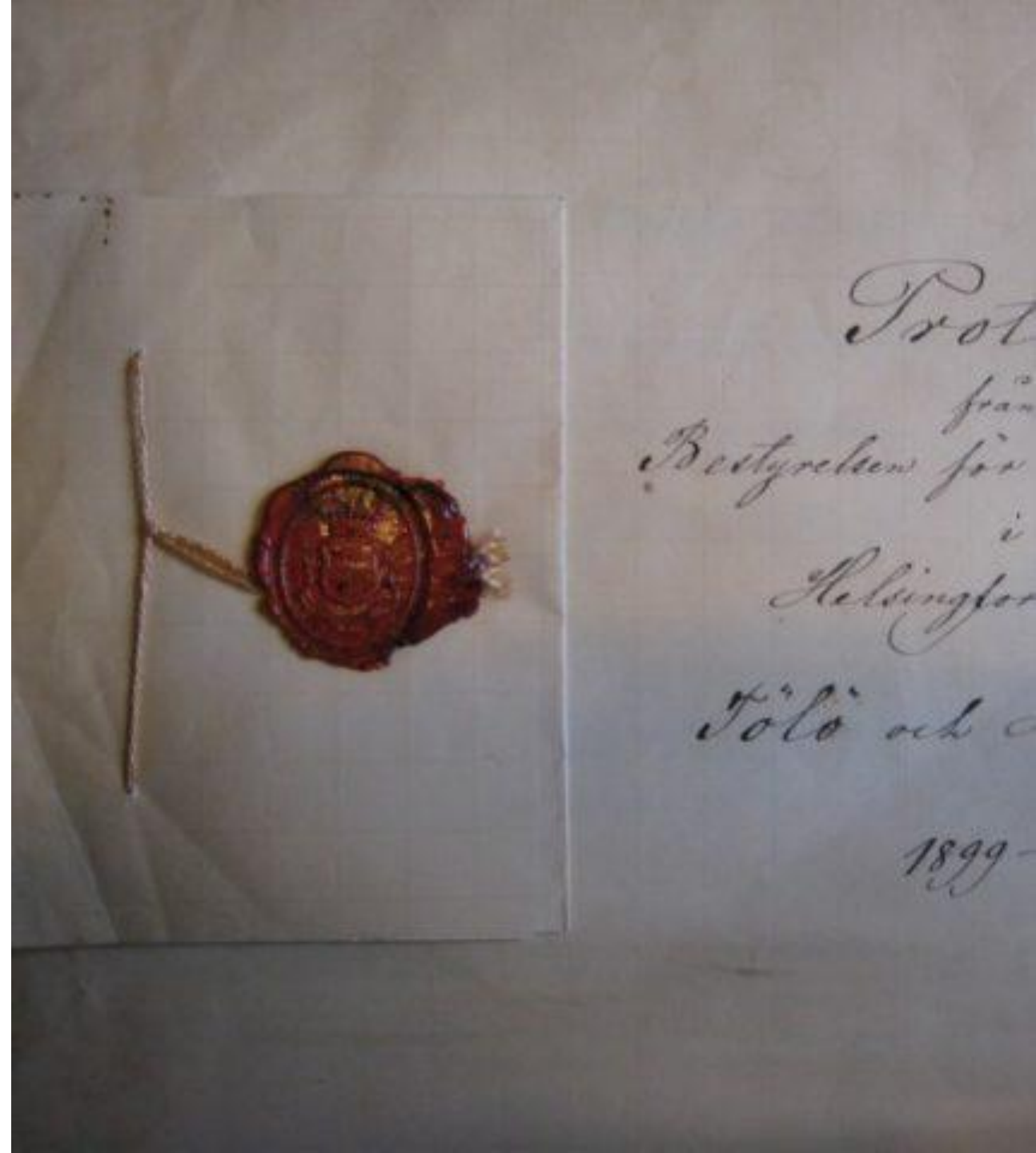
Helmikuun manifestin vaikutus

- Ajatus Marttajärjestön perustamisesta sai alkunsa ensimmäisen sortokauden alettua Helmikuun manifestin seurauksena 1899.
- Manifestia pidettiin valtiokaappauksena, sillä sen tarkoituksena oli syrjäyttää Suomen perustuslaki.
- Manifestia vastaan kerättiin adressi, jonka allekirjoitti kolmasosa Suomen väestöstä.
- Tsaari Nikolai II ei suostunut ottamaan adressia vastaan, eikä hän myöskään purkanut manifestia.

Kipinä yhdistyksen perustamiseen

- Lucina Hagman sai kirjeen Charlotte Lydeckeniltä, joka ilmaisi huolen alkeellisista oloista Raja-Karjalassa.
- Hagman kertoi asiasta opettajakollegalleen Alli Nissiselle, jonka kanssa he alkoivat suunnitella Sivistystä kodeille –yhdistystä.
- Heidän mielestään ylempien luokkien naisten, oli nähtävä alkeellisissa oloissa elävät naiset lähimmäisinään.

Ensimmäinen kokous

- 18 naisen joukko piti ensimmäisen kokouksen yhdistyksen perustamiseksi 23.3.1899.
- Paikalle saapuivat: Dagmar Nevious, Alli Nissinen, Hanna Andersin, Hanna Cederholm, Ida Lindström, Betsey Quist, Minette Donner, Hildi Enlund, Flodin, Hilma Grpenberg, Ida Godenhjem, Anna Hallonblad, Alfhild Holmberg, Lilly Krogius, Land Sofia Rein, Helmi Setälä, Iina Trönqvist-Tarjanne, Vegelius, Langhoff ja Cely Mechelin.
- Helmikuun manifestin seurauksena kokousten pitäminen oli laitonta, minkä vuoksi naiset saapuivat paikalle yksitellen ja salaa.

Ensimmäisen kokouksen jälkeen

- Perustajat valmistelivat uuden yhdistyksen säännöt maaliskuun lopussa.
- Kokouksessa päätettiin, että joukko sivistyneitä naisia lähtee yhdistyksen läheteiksi maaseudulle.
- 29.3.1899 Cely Mechelin kodissa pidettiin virallinen perustamiskokous, jossa tehtiin lopullinen päätös kaksikielisen Sivistystä kodeille –yhdistyksen perustamisesta.
- 30.3.1899 pidettiin suurempi kokous, jossa paikalla oli enemmän ihmisiä. Tapaaminen piti edelleen salata viranomaisilta.

Neuvontatyön aloittaminen

- Jo perustamiskokouksessa Mechelin esitteli järjestäytymissuunnitelman, jonka mukaisesti yhdistyksen tiedustelijoita lähetettiin ympäri Suomen ”innostamaan työhön sisarien hyväksi Suomen saloilla”.
- Edelleen toiminta piti pitää viranomaisten ulottumattomissa.
- Tiedustelijoita lähti yli 20 paikkakunnalle, joista jokaiseen perustettiin asiamieskomitea yhdistystyön tekemiseksi.
- Seuraavina kesinä lähetit, jotka olivat usein opettajia aloittavat neuvontatyön näillä paikkakunnilla.
- Suurin osa läheteistä teki neuvontatyötä maksutta.
- Helsingissä sijaitsevat keskustoimisto johti lähettien työtä sekä suunnitteli heille aineistoja ja lentolehtisiä neuvontatyöhön.
- Alusta alkaen yhdistysten lähetit antoivat neuvona naisten lisäksi myös miehillä ja nuorisolle.
- Yhdistykselle tärkeintä oli kasvattaa naisten itseluottamusta ottaa vastuuta kodista ja isänmaasta.

Ensimmäisen vuoden rahoitus

- Lähetit viestivät kattavasti toiminnastaan eri puolilla Suomea.
- Ensimmäisen vuoden aikana yhdistys sai 100 000 markkaa lahjoituksia, mikä tarkoittaa nykyrahassa yli puolta miljoonaa euroa.
- Yhdistyksen toiminnan kasvaessa niin nopeasti, keskusjärjestö päätti palkata Fanny Hultin ensimmäiseksi työntekijäksi hoitamaan juoksevia asioita.
- Suorien rahalahjoitusten lisäksi yhdistys sai alkuun paljon esinelahjoituksia, jotka myytiin eteenpäin ja muutettiin näin ollen rahaksi.

Sivistystä kodeille -nimen haasteellisuus

- Syyskuussa 1899 järjestön johto sai ilmoituksen, ettei senaatti ollut hyväksynyt Sivistystä kodeille –yhdistyksen sääntöjä.
- Syynä siihen oli nimen ”sivistys”, sillä Venäjän hallinto ei halunnut Suomeen aatteellista kansansivistysliikettä.
- 1890-luvulla aatteellisten järjestöjen määrä oli kasvanut Suomessa.
- Kenraalikuvernööri Bobrikov kiinnitti erityistä huomiota järjestöihin, joiden säännöt mahdollistivat alueosastojen perustaminen. Hänen mukaansa niissä piili mahdollisuus paeta kontrollia.

Marttajärjestöksi

- Keskustoimisto päätti hakea Sivistystä kodeille – yhdistykselle nopeaa nimenmuutosta.
- Uusien nimiehdotusten joukosta parhaimmaksi nimeksi valikoitui Alli Nissisen ehdottama ”Martat”.
- Hän keksi nimen raamatusta, sillä uskonnolliset virkamiehet olisivat luultavasti myötemielisempiä uskonnolliselle nimelle.
- Betanian Martan henkilökuva puuhakkaana ihmisenä sopi loistavasti yhdistyksen tarkoitukseen.
- 12. heinäkuuta senaatti hyväksyi yhdistyksen säännöt.
- 23. lokakuuta keskustoimikunta päätti suuressa kokouksessa kaksikielisen yhdistyksen Martta Yhdistys – Föreningen Martha.

Lucina Hagman

- 5.6. 1853 Kälviä – 6.9.1946 Helsinki
- Marttajärjestön perustajajäsen ja tasa-arvon sekä naisasioiden edistäjä.
- Yhteiskunnallinen vaikuttaja, järjestöaktiivi, kirjoittaja ja kirjailija.
- Ajalle epätyypillisesti Lucina pääsi tyttönä opiskelemaan Vaasan ruotsalaiseen kouluun 12-vuotiaana, josta hän jatkoi Jyväskylän seminaariin ja valmistui opettajaksi 1871.
- Lucina toimi Hämeenlinnan uuden koulun johtajattarena ja matkusti stipendiaattina ulkomaille.
- Opettajana hän halusi varmistaa yhteiskasvatuksen, jolloin tytöillä ja pojilla oli yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella.

- Helsinkiin suunniteltiin tyttökoulua, josta kuitenkin luovuttiin Lucinan ansiosta. Koulusta tulikin Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu, jonka ensimmäisenä johtajana Lucina toimi.
- Hän jättäytyi pois työstään suuren työmäärän ja matalan palkan vuoksi.
- Lucina perusti yksityiskoulun Uuden yhteiskoulun, jolla oli erittäin hyvä maine etenkin ja siellä opiskeli Helsingin virkahenkilöiden ja kauppiaiden lapsia.
- Lucinalle tärkeää oli koulun ja kodin välinen yhteistyö, jotta lasten tausta ja sen mahdollinen vaikutus oppimiseen selviäisi.

- Lucina oli merkittävä yhdistystoimija monessa naisasioiden, tasa-arvon ja kodin hyvinvoinnin järjestöissä.
- Marttojen lisäksi Lucina perusti useita muita järjestöjä.
- Lucina valittiin ensimmäisten naiskansanedustajien joukossa 1907 kansanedustajaksi.
- Lucina pysyi koko elämänsä naimattomana.
- Hän kasvatti veljensä lapset, jotka olivat jääneet äidittömiksi.
- Lucina asui yhdessä Helsingissä eriaikaisesti kahden ystävättärensä kanssa.

Alli Nissinen

- 26.12.1866 Iisalmi – 11.4.1926 Helsinki
- Koulunjohtaja, kirjailija, kansanedustaja, Marttajärjestön perustajajäsen ja Emäntälehdien päätoimittaja.
- Alli Nissinen tutustui Lucina Hagmaniin Hagmanin johtamassa koulussa. Heitä yhdisti ideologia naisten aseman parantamisesta.
- Lucinan tapaan myös Alli oli järjestöaktiivi. Hän toimi tasa-arvoyhdistysten lisäksi Eläinsuojeluyhdistyksessä sekä Nuorsuomalaisessa puolueessa, jonka listoilta hän nousi myös kansanedustajaksi.

Annie Fredrika Furuhjem

- 11.12.1859 Novoarhangelsk, Alaska – 17.7.1937 Hyvinkää
- Kansanedustaja, toimittaja, kirjailija ja naisasialiikkeen aktivisti, Sivistystä kodeille – yhdistyksen perustajajäsen
- Annien isä oli Venäjälle kuuluneen Alaskan kuvernööri ja äiti oli ruotsalais-skotlantilainen.
- Annie muutti Suomeen 1872 ja valmistui Helsingin saksalaisesta tyttöjen koulusta ja myöhemmin suoritti jatko-opinnot Helsingin ruotsalaisesta koulussa.

- Lucinan ja Allin kerätessä ystäviään mukaan yhdistyksen perustamiseen, oli Annie alusta saakka mukana.
- Hän oli Lucinan ja Allin tapaan opettaja, ja Annie perusti kansakoulun kotikartanoonsa Urjalaan.
- Annie oli ruotsalaisen kansanpuolueen kansanedustaja kuuteen otteeseen, ja hän oli puolueensa ydinryhmää.
- Hänellä oli useita luottamustoimia työnsä ohella.

Eva Helena Ahlström

- 21.1.1848 Kristiinankaupunki – 19.12.1920 Noormarkku
- Yksi ensimmäisistä teollisuusjohtajanaisista Suomessa.
- Hän tuki monin tavoin Sivistystä kodeille –yhdistyksen perustamista.
- Hän opiskeli alun perin venäjän kieltä ja haaveili lennätinoperaattorin urasta. Hän kuitenkin päätyi kotiopettajaksi.
- Yrittäjäpariskunta Ahlströmit omistivat ruukin ja työskentelivät sitä yhdessä johtaen.
- Ahlströmin pariskunnan mottonaan oli: varallisuus asettaa velvoitteita. He uskoivat, että yrityksen tulee pitää huolta myös ympäröivästä yhteisöstä.

- Ahlströmin pariskunta työskenteli erityisesti tyttöjen koulutuksen eteen.
- Sen lisäksi Evalle oli tärkeä tukea taitelijoita, kulttuuritoimijoita sekä eläinsuojeluliikettä.
- Miehensä kuoltua Evasta tuli koko yrityksen johtaja.
- Noormarkkuun hän perusti sairaalan, emäntäkoulun sekä turvakodin.
- Eva tarjosi Sivistystä kodeille –yhdistyksen kokouspaikaksi kotiaan Yrjönkadulla Helsingissä. Sen lisäksi hän tuli rahalahjoituksin yhdistyksen toimintaa.

Muut perustaja- jäsenet

1. Cely Mechelin

2. Lilly Krogius

3. Betsey Qvist

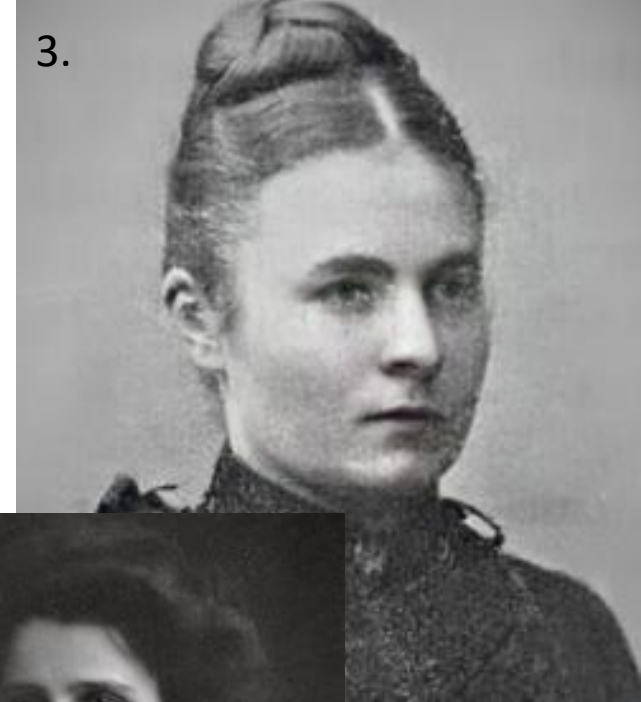
4. Hilma Gripenberg

5. Helmi Setälä

6. Sofia Rein

7. Dagmar Neovius

8. Iina Törnqvist

1910-luvun marttatoiminta

- Toiminta laajenee ja pohja nykyiselle marttatoiminnalle syntyy: marttaillat, puutarhaneuvonta ja kasvisten hyödyntäminen.
- Neuvontaa tehdään havaintoesityksin, luennoin, kurssein ja ohjelmallisin emäntäpäivin.
- Emäntälehti ja neuvontamateriaali raameina neuvontatyölle ja syntyville toimintamalleille.
- Valtionavun seurauksena marttapiirit, silloiset haaraosastoliitot saivat alkunsa. Ne jakoivat valtionapua paikalliseen neuvontatyöhön.

Toiminta laajenee

- Marttailloissa yhteisen tekemisen ja neuvontasisältöjen lisäksi keskustelunaiheena toistuivat äänioikeus ja yhteiskunnalliset asiat.
- Ensimmäisen kymmenen vuoden aikana martat opettivat myös paikallisia naisia lukemaan.
- Martat kokoontuivat marttojen kodeissa yhteisen aiheen ja kahvin merkeissä.
- 1908 Turussa alettiin valmistaa marttanukkeja, joita myymällä kerättiin varoja varsinaissuomen marttatytöille.

Asioimisto

- 1911 Helsinkiin perustettiin Marttojen asioimisto, josta välitettiin haaraosastojen tekemiä ja säilömiä tuotteita.
- Myynti laajeni niin isoksi, että 1914 kesällä oli muutettava suurempaan tilaan.
- Uusi tila mahdollista suoramyyntiin, joka lisäsi kotimaisten tuotteiden suosimista.
- Toiminta muutettiin osakeyhtiön alle, jota kesti 1916-1925, jonka jälkeen yhdistykset alkoivat myymään itsenäisesti omia tuotteitaan.

Sisällissodan marttatoiminta

- Suomen hallitus toivoi sotamarttatoiminnan käynnistämistä.
- Sotamartat kulkivat paikkakunnalta toiselle puhdistaen ympäristöä, opastaen ihmisiä sekä haudaten ihmisiä ja eläimiä.
- Heidän toimillaan pyrittiin estämään kulkutautien leviäminen.
- Neuvonnallisina ohjeina oli pula-ajan ruokaohjeistus.
- Muuten marttatoiminta oli sota-aikana vähäistä.

1920-luvun marttatoiminta

- Ennen yleisen oppivelvollisuuden aikaa martat jakoivat huolen lasten kasvatuksen laadusta.
- Martat alkoivat jakaa lasten kasvatuksellisia vinkkejä ja pitää luentoja.
- Lapsille järjestettiin omia marttatyttö- ja viljelykerhoja.
- Myös aikuisille järjestettiin opintoja arkielämän helpottamiseksi.

Marttajärjestö jakautuu

- 1924 Järjestö jakautuu kielen mukaan. Taustalla kielikahnaukset sekä kasvanut jäsenmäärä.
- Kasvaneen jäsenmäärän vuoksi järjestön rakennetta tuli uudistaa joka tapauksessa. Kaksikielisyys toi haasteen mm. materiaalin kääntämisen vuoksi.
- Jakautuminen virkisti kauttaaltaan marttatoimintaa.

1930-luvun marttatoiminta

- Marttojen koulutettiin enemmän kuin aiempina vuosikymmeninä.
- Lisää toimihenkilöitä palkattiin järjestäytyneemmän toiminnan takaamiseksi.
- Marttaliitto lanseerasi teemavuodet, joista ensimmäinen oli 1933 raakaravinto, komposti ja makki.
- 1930-luvulla elettiin kansainvälistä lama-aikaa, jolloin Martat alkoivat neuvoa talousasioissa.
- Talous- ja budjetointineuvonta edesauttoi naisten osallisuutta yhteiskunnassa.
- 1930-luvulla Martat kiinnittivät kotien siisteyden lisäksi huomiota sisutuksen harmonisuuteen sekä käytännöllisyyteen.

1940-luvun marttatoiminta

- Sota-aikana martat osallistuivat muonittamiseen ja lähettivät paketteja sotilaille sekä reserviläisille.
- Marttailloissa neuvottiin korvikeaineiden käytöstä sekä jaettiin tuunausvinkkejä.
- Marttayhdistykset saivat evakoista uusia jäseniä.
- Neuvontatyö yletettiin myös miehiin, ja yhdistykset tukivat enemmän heikompaan asemaan joutuneita ryhmiä.
- Marttojen suurin tulonlähde sota-aikana oli valtio ja kunnat, jotka tukivat yhdistyksiä sotaan liittyvässä toiminnassa.

Martat Karjalassa

- Martat saivat kutsun osallistua Karjalan siivoustöihin, jotta evakot saattoivat palata takaisin koteihinsa.
- Teetä, ruokaa ja korvikkeita tarjoavia marttamajoja perustettiin Karjalaan palaavia ihmisiä varten.
- Martoilla oli muonitusvastuu palaavista ihmisistä.
- Sodan jälkeen aiemmin Karjalassa toimineet Marttapiirit muuttivat muille paikkakunnille.

Sodan jälkeen

- Kurssien määrä lisääntyi ja sodan aikaisen puhelinneuvonnan sijaan fyysisiin kohtaamisiin palattiin.
- Kerhoissa laulaminen, näytteleminen ja leikki jatkuivat myös sodan päättymisen jälkeen.
- Marttaliiton 50-vuotisjuhlaa vietettiin vuonna 1949 teemalla Juhlavuosi.
- Juhlan kunniaksi valmistui ensimmäinen virallinen Marttatoiminnan historiikki.

1950-luvun marttatoimintaa

- Neuvojen määrän vähennyttyä marttayhdistykset alkoivat pitää omatoimisiakursseja vertaisopettajien johdolla.
- Marttaliitto vastasi aineiston tekemisestä.
- Ketjukoulutusmalli otettiin käyttöön 1954, ja se oli suuri menestys.
- Martat alkoivat huomioida talousneuvontaa sekä emäntien lainsäädännöllisiin oikeuksiin.
- Monet yhdistykset halusivat oman tilan – marttalan.
- Marttaliitto sai niin ikään oman talonsa Uudenmaankatu 24:stä Helsingistä vuonna 1958.

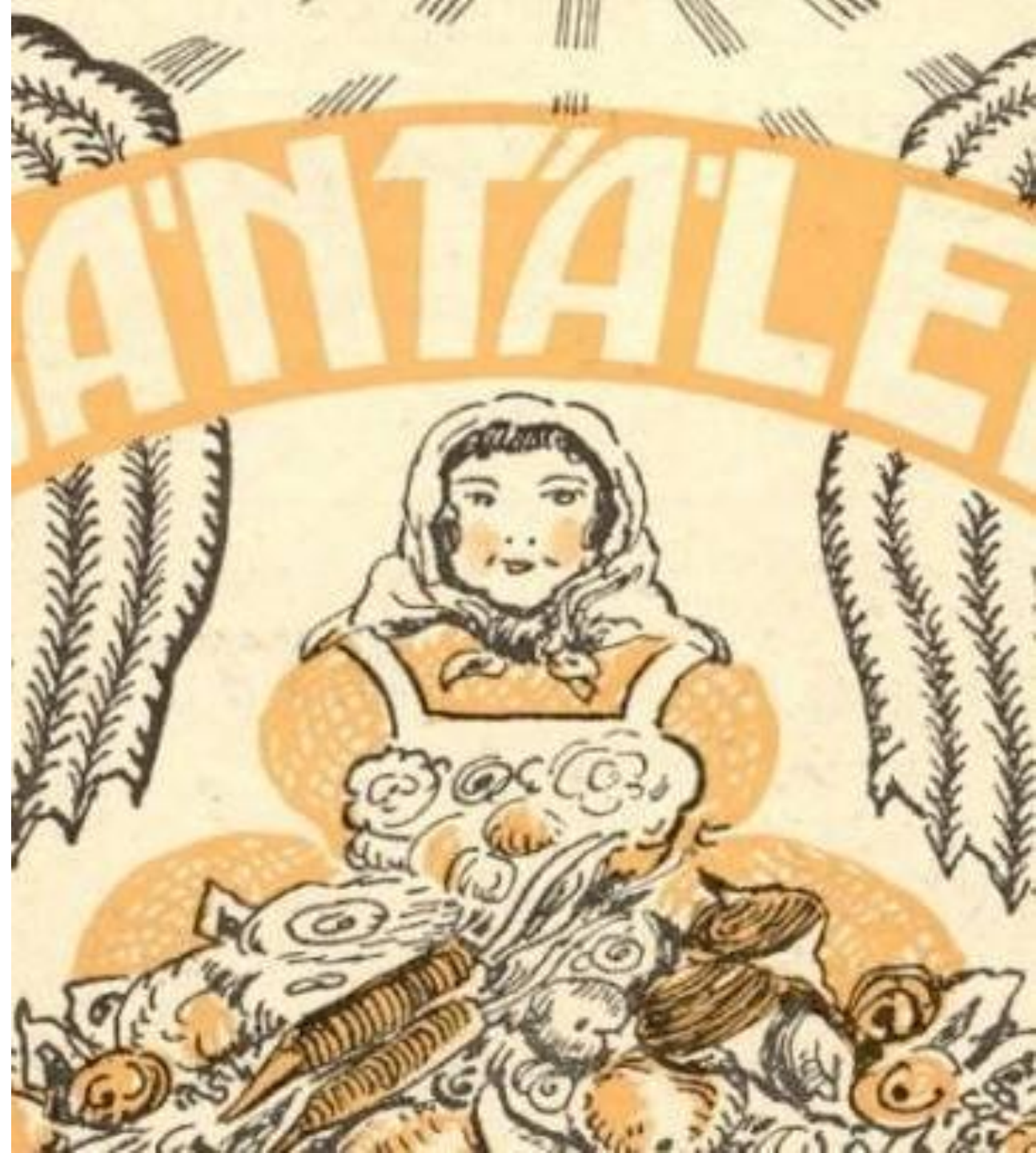
1960-luvun marttatoimintaa

- Jäsenmäärä oli järjestön historian suurimmillaan 96 256 vuonna 1968.
- Toiminta oli vilkkaampaa kuin koskaan.
- Marttoja huoletti ympäristöasiat. He istuttivat omenapuita toivon symboleiksi.
- Lähiympäristön siivoustalkoilla Martat herättivät yhteiskunnallista keskustelua asemakaavoitukseen, lannoitteisiin, ilmansaasteiden torjuntaan jne.
- Martat alkoivat pitää luentoja kulttuuri- ja ihmissuhdeteemoilla.
- Marttatoiminta maallistui. 60-lukua leimasi yleisesti rock, rauha ja rakkaus.

1970-luvun marttatoimintaa

- Vuosikymmenen uudeksi teemaksi nousi terveysvalistus, etenkin ravitsemustottumukset ja liikunnan lisääminen ennaltaehkäisevänä terveydenhuoltona.
- Emäntälehdessä alettiin julkaista Martan sanomia –liitettä, jossa oli ajankohtaista tietoa marttayhdistyksiin.
- Martat aloittivat Mama-ohjelman, jonka tavoitteena oli todeta rintasyöpä mahdollisimman nopeasti.

1980-luvun marttatoimintaa

- Martat aloittivat kehitysyhteistyön Keniassa ja Sambiassa.
- Mikrot tulivat uutena hyödykkeenä osaksi kotitalousneuvontaa.
- Mikrokursseja pidetään myös kohdennettuna miehille.
- Marttajärjestön hallintorakennetta yksinkertaistettiin, jolloin päätöksiä tehtiin vuosi- ja syyskokouksissa.
- Martat täyttivät 90-vuotta, jota juhliakseen martat osallistuivat Suomi juoksee –tapahtumaan ja veivät viestikapulaa Helsingistä Utsjoelle saakka.

1990-luvun marttatoimintaa

- Martat 100 vuotta vuonna 1999.
- Juhlavuoden päätapahtuma järjestettiin Hartwall-areenalla, jonne saapui 100 000 marttaa. Presidentin puoliso Eeva Ahtisaari piti juhlapuheen.
- Järjestötoiminta kilpaili ihmisten ajasta kiireissä arjessa. Martat käynnistivät jäsenhankintakampanjan.

